

BS/60/2011

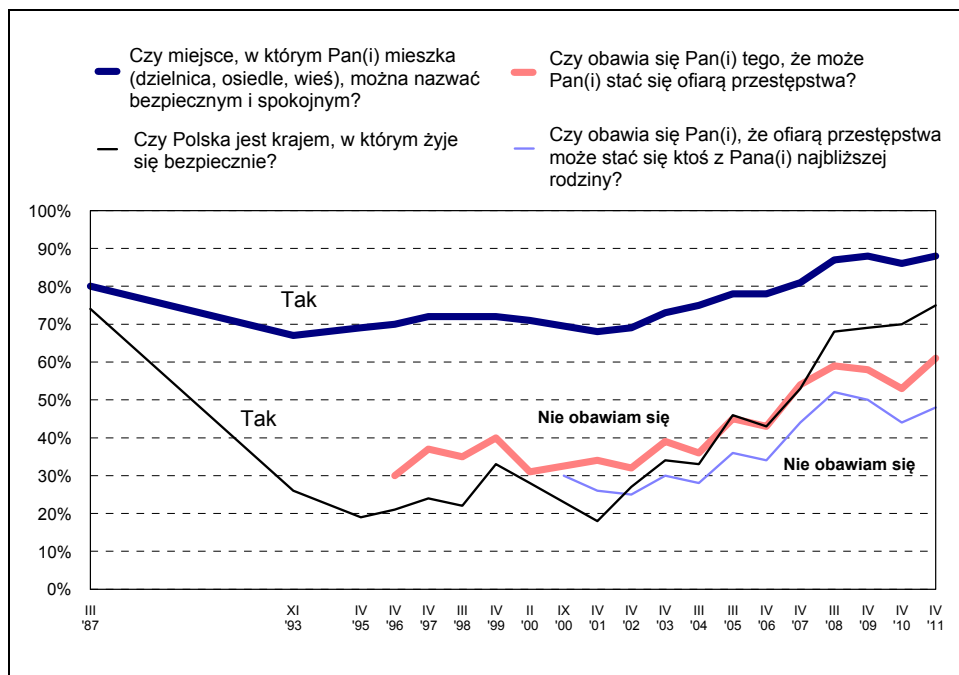
**POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA,
ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ
I STOSUNEK DO KARY ŚMIERCI**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- Obecnie częściej niż rok temu Polska jest postrzegana jako kraj, w którym żyje się bezpiecznie. Relatywnie mniejsze jest również poczucie zagrożenia przestępczością.

W ostatnich latach policyjne statystyki wskazują na spadek przestępczości, szczególnie tej, która w świadomości społecznej funkcjonuje najwyraźniej i wywołuje największe obawy, czyli przestępczości kryminalnej¹. Czy Polacy rzeczywiście czują się bezpieczniej i rzadziej stykają się z przestępczością, sprawdzaliśmy w jednym z ostatnich sondaży². Dodatkowo zapytaliśmy ankietowanych o stosunek do kary śmierci.

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA

Trzy czwarte dorosłych (75%) uważa Polskę za kraj, w którym żyje się bezpiecznie, a tylko jedna piąta (22%) jest przeciwnego zdania. Opinie w tym względzie poprawiły się w stosunku do ubiegłorocznego pomiaru i obecnie są najlepsze od czasu transformacji ustrojowej.

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie?	Wskazania respondentów według terminów badań																		
	III '87	XI '93	IV '95	IV '96	IV '97	III '98	IV '99	II '00	IV '01	IV '02	IV '03	III '04	III '05	IV '06	IV '07	III '08	IV '09	IV '10	IV '11
	w procentach																		
Tak	74	26	19	21	24	22	33	28	18	27	34	33	46	43	53	68	69	70	75
Nie	22	67	79	77	75	76	64	70	81	71	62	65	49	53	43	30	29	26	22
Trudno powiedzieć	4	7	2	2	1	2	4	2	1	2	4	2	5	4	4	2	2	4	3

Na przeświadczenie, że Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie, wpływa głównie poziom wykształcenia i status materialny. Częściej sądzą tak osoby mające wyższe wykształcenie, rzadziej zaś respondenci najslabiej wykształceni i źle oceniający własną sytuację materialną.

¹ http://www.policja.pl/porta1/pol/1/61722/Stan_bezpieczenstwa_w_Polsce_w_2010_roku.html

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (251) przeprowadzono w dniach 7 – 13 kwietnia 2011 roku na liczącej 1192 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania kształtowało się zawsze na wyższym poziomie niż poczucie bezpieczeństwa w skali kraju, co wynika m.in. stąd, że w większym stopniu odwołuje się ono do konkretnego doświadczenia respondentów, a w mniejszym – do medialnego obrazu przestępczości i związanych z nią zagrożeń. Ogromna większość badanych (88%) postrzega swoją okolicę jako bezpieczną i spokojną, natomiast co dziewiąty (11%) wyraża przeciwną opinię na ten temat. W ciągu ostatnich czterech lat odsetek osób, które w miejscu zamieszkania czują się bezpiecznie, jest stabilny.

Tabela 2

Czy miejsce, w którym Pan(i) mieszka, można nazwać bezpiecznym i spokojnym?	Wskazania respondentów według terminów badań																		
	III '87	XI '93	IV '95	IV '96	IV '97	III '98	IV '99	II '00	IV '01	IV '02	IV '03	III '04	III '05	IV '06	IV '07	III '08	IV '09	IV '10	IV '11
	w procentach																		
Tak	80	67	69	70	72	72	72	71	68	69	73	75	78	78	81	87	88	86	88
Nie	17	30	29	29	26	26	26	28	31	29	25	24	20	21	18	12	12	13	11
Trudno powiedzieć	3	3	2	1	2	2	2	1	1	2	2	1	2	1	1	1	0	1	1

Ocena bezpieczeństwa w bliskim otoczeniu zależy od wielkości miejscowości zamieszkania. Bezpiecznie czują się najczęściej mieszkańcy wsi i małych miast, natomiast relatywnie najrzadziej – mieszkańcy największych aglomeracji. Duże znaczenie ma również sytuacja materialna – osoby żyjące w gorszych warunkach wyraźnie częściej niż pozostałe przyznają, że ich okolica nie jest bezpieczna.

Brak poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania przekłada się w bardzo dużym stopniu na krytyczną ocenę stanu bezpieczeństwa w skali kraju.

Tabela 3

Czy miejsce, w którym Pan(i) mieszka, można nazwać bezpiecznym i spokojnym*?	Czy, Pana(i) zdaniem, Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	81	16	3
Nie	26	71	29

* Pominięto „trudno powiedzieć”

POCZUCIE ZAGROŻENIA PRZESTĘPCZOŚCIĄ

W stosunku do ubiegłego roku znacząco zmniejszyły się obawy przed przestępczością. Obecnie większość dorosłych (61%) nie obawia się, że może paść ofiarą przestępstwa. To najwyższy odsetek z dotychczas rejestrowanych – zarówno w latach dziewięćdziesiątych, jak i w minionej dekadzie. Obawy takie ma ponad jedna trzecia badanych (37%), przy czym zdecydowanie przeważają te o umiarkowanym nasileniu. Poczucie zagrożenia przestępczością jest najsłabsze, odkąd je monitorujemy.

Tabela 4

Czy obawia się Pan(i) tego, że może stać się ofiarą przestępstwa?	Wskazania respondentów według terminów badań															
	IV '96	IV '97	III '98	IV '99	II '00	IV '01	IV '02	IV '03	III '04	III '05	IV '06	IV '07	III '08	IV '09	IV '10	IV '11
	w procentach															
Nie obawiam się	30	37	35	40	31	34	32	39	36	45	43	54	59	58	53	61
Obawiam się, ale nie tak bardzo	50	46	47	43	46	47	52	49	49	42	46	37	34	37	41	32
Bardzo się tego obawiam	17	15	15	14	21	18	14	10	14	9	9	7	6	4	5	5
Obawiam się	67	61	62	57	67	65	66	59	63	51	55	44	40	41	46	37
Trudno powiedzieć	3	2	3	2	2	1	2	2	1	3	2	2	1	1	1	2

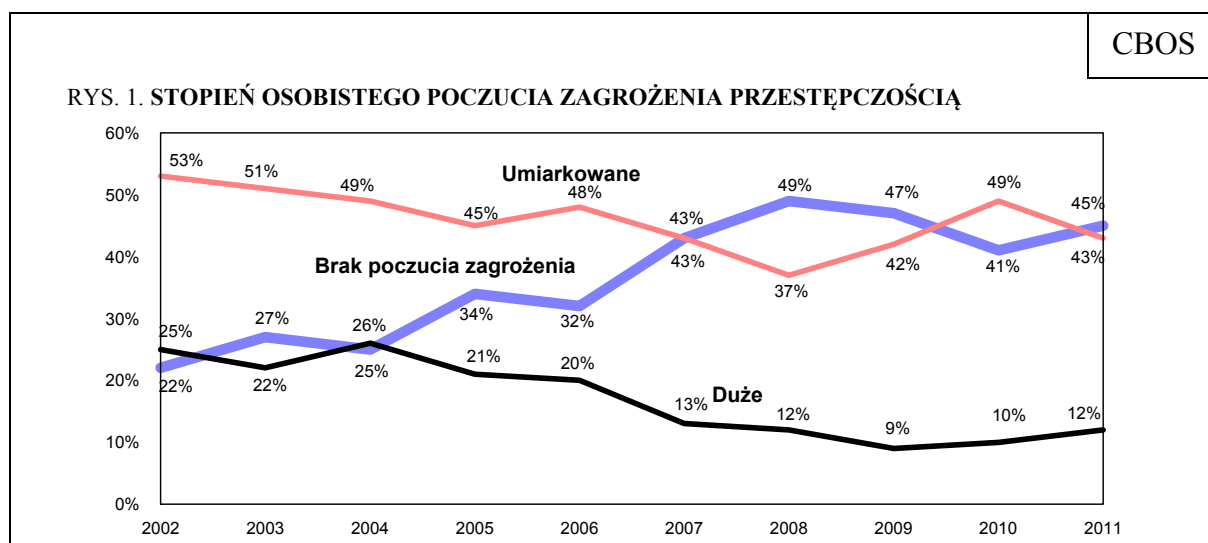
Obawy przed przestępczością częściej wyrażają kobiety niż mężczyźni, częściej też mieszkańcy dużych miast niż wsi. Ponadto można zauważyć, że są one związane z gorszym położeniem materialnym respondentów. Ogólnie rzecz biorąc, poczucie osobistego zagrożenia przestępczością najrzadziej deklarują ludzie młodzi, w tym osoby uczące się lub studiujące.

Obawy o to, że ktoś z bliskich może stać się ofiarą przestępstwa, również wyrażane są rzadziej niż przed rokiem, choć nie jest to spadek tak znaczący jak w przypadku obaw o własne bezpieczeństwo. Obecnie 50% respondentów deklaruje, że niepokoi się o bezpieczeństwo osób z najbliższej rodziny, natomiast 48% nie ma takich obaw.

Tabela 5

Czy obawia się Pan(i), że ofiarą przestępstwa może stać się ktoś z Pana(i) najbliższej rodziny?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	IX '00	IV '01	IV '02	IV '03	III '04	III '05	IV '06	IV '07	III '08	IV '09	IV '10	IV '11		
	w procentach													
Nie obawiam się	30	26	25	30	28	36	34	44	52	50	44	48		
Obawiam się, ale nie tak bardzo	42	45	50	47	45	41	45	41	35	40	45	39		
Bardzo się tego obawiam	25	27	24	20	24	20	19	12	11	8	9	11		
Obawiam się	67	72	74	67	69	61	64	53	46	48	54	50		
Trudno powiedzieć	3	2	1	3	3	4	2	3	2	2	2	2		

Na podstawie odpowiedzi na dwa powyższe pytania obliczyliśmy wskaźnik zagrożenia przestępczością. Prawie połowa ankietowanych (45%) nie odczuwa zagrożenia i nie ma takiego poczucia w odniesieniu do bliskich, niemal taka sama grupa (43%) przynajmniej w jednym przypadku zadeklarowała umiarkowany lęk („obawiam się, ale nie tak bardzo”), nie wyrażając jednocześnie poważniejszych obaw („bardzo się obawiam”). Niewielką zbiorowość (12%) stanowią badani, którzy mają duże poczucie zagrożenia przestępczością. W ciągu ostatniego roku zmniejszył się odsetek osób deklarujących umiarkowane poczucie zagrożenia przestępczością, przybyło zaś tych, które w ogóle nie mają tego typu obaw.

Brak obaw przed przestępczością zarówno w wymiarze osobistym, jak i w odniesieniu do bliskich najczęściej wyrażają mieszkańcy wsi, natomiast relatywnie największe ich nasilenie obserwujemy wśród respondentów będących w złej sytuacji materialnej.

OSOBISTE DOŚWIADCZENIA

Z uzyskanych deklaracji wynika, że w ciągu ostatnich pięciu lat niemal co piąty respondent (18%) został okradziony, u co jedenastego (9%) dokonano włamania do domu, mieszkania lub innej własności. O połowę mniej badanych niż przed rokiem zostało napadniętych i obrabowanych (2%), a tyle samo padło ofiarą pobicia (3%) lub innego przestępstwa (4%). Uogólniając można powiedzieć, że trzy czwarte Polaków (76%) nie doświadczyło żadnej z takich sytuacji, natomiast co siódmy (14%) padł ofiarą jednego przestępstwa, co dwunasty (8%) – dwóch, a nieliczni (2%) – trzech lub więcej typów przestępstw.

Tabela 6

Czy w ostatnich pięciu latach przydarzyła się Panu(i) któraś z wymienionych niżej sytuacji:	Odsetki odpowiedzi twierdzących (według terminów badań)											
	VI '99	VI '00	IV '02	IV '03	III '04	III '05	X '05	IV '06	IV '07	IV '09	IV '10	IV '11
– ukradziono Panu(i) coś	22	19	31	28	29	23	22	26	20	16	19	18
– dokonano u Pana(i) włamania (do domu, mieszkania, domku na działce, piwnicy, budynków gospodarczych)	9	8	17	14	17	13	11	16	11	10	10	9
– został(a) Pan(i) napadnięty(a) i obrabowany(a)	4	4	5	5	7	4	3	6	4	3	4	2
– został(a) Pan(i) pobity(a) lub umyślnie zraniony(a)	4	3	5	6	4	5	4	6	5	4	3	3
– stał(a) się Pan(i) ofiarą innego przestępstwa	4	5	7	4	6	5	3	6	5	5	4	4

Wszystkich wymienionych sytuacji częściej doświadczali mieszkańcy dużych miast. Ponadto można zauważyć, że ofiary kradzieży to relatywnie częściej osoby najlepiej wykształcone, uzyskujące najwyższe dochody. Częstsze niż przeciętnie wskazania dotyczące pobić lub napadów rabunkowych odnotowujemy wśród młodszych respondentów, szczególnie uczniów i studentów, oraz bezrobotnych.

Osoby, które padły ofiarą przynajmniej jednego wymienionego przestępstwa, częściej niż niemające takich doświadczeń wypowiadają się krytycznie o stanie bezpieczeństwa w Polsce (31% wobec 20%), częściej też nie czują się bezpiecznie w miejscu zamieszkania (21% wobec 8%) i w większym stopniu obawiają się, że mogą paść ofiarą przestępstwa (58% wobec 31%).

STOSUNEK DO KARY ŚMIERCI

Od dwudziestu trzech lat nie wykonuje się w Polsce kary śmierci, a od września 1998 roku jej orzekanie nie jest formalnie możliwe ze względu na zmiany w ustawodawstwie, które nie uwzględnia takiego rozwiązania. Niemniej w dyskursie publicznym co jakiś czas pojawia się postulat jej przywrócenia i – jak wynika z deklaracji – raczej znajduje on społeczną aprobatę. Większość Polaków (61%) opowiada się bowiem za możliwością stosowania kary śmierci za najcięższe przestępstwa, a jedna trzecia (34%) wyraża sprzeciw. W porównaniu z poprzednim pomiarem z 2007 roku opinie w tej kwestii w zasadzie się nie

zmieniły. Można zauważyć, że w Polsce proporcje zwolenników i przeciwników kary śmierci są bardzo zbliżone do rejestrowanych w społeczeństwie amerykańskim³.

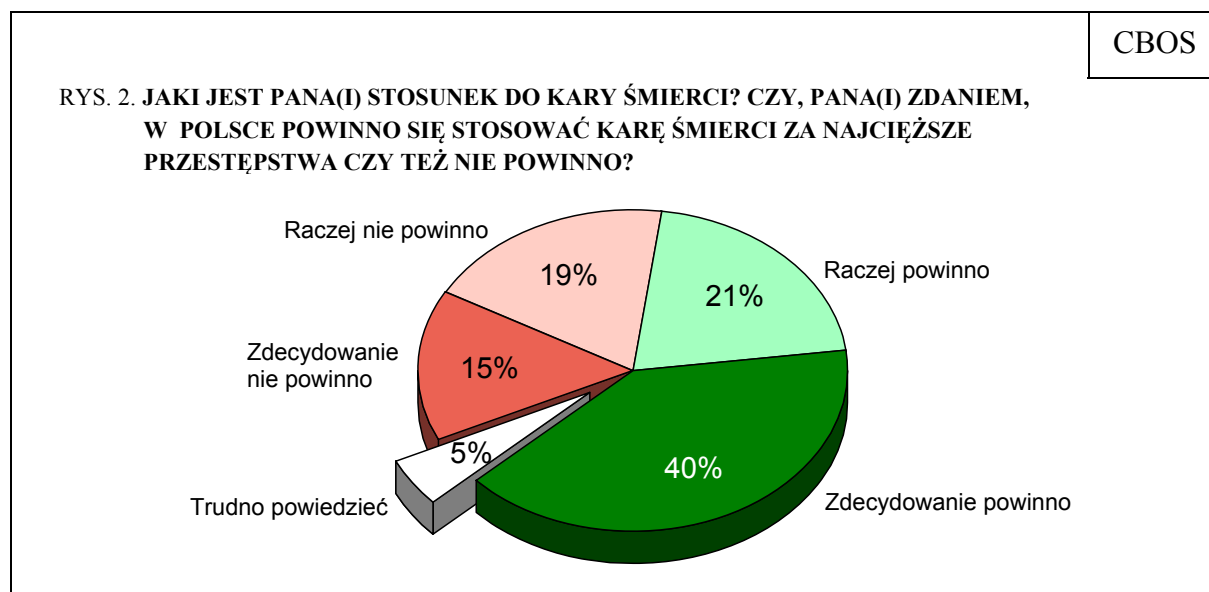

Tabela 7

Stosunek do kary śmierci ⁴	Wskazania respondentów według terminów badań															
	XI '87	IX '89	XI '90	III '91	IV '94	X '95	IV '96	IV '97	III '98	I '99	II '00	VI '01	VI '02	III '04	III '07	IV '11
	w procentach															
Zwolennicy	60	52	63	62	56	66	74	74	76	77	77	72	74	77	63	61
Przeciwnicy	28	27	28	29	28	26	19	20	15	18	19	23	19	19	31	34
Trudno powiedzieć	12	21	9	9	16	8	7	6	9	5	4	5	7	4	6	5

Niemal we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych przeważają zwolennicy stosowania kary śmierci za najcięższe przestępstwa. Wyższy poziom dezaprobaty, a nawet niewielką przewagę przeciwników obserwujemy wśród najmłodszych, w tym także uczniów i studentów, badanych najlepiej wykształconych, mieszkańców

³ Więcej na: <http://www.gallup.com/poll/1606/death-penalty.aspx>

⁴ W latach '87 i '89 pytanie brzmiało: „Dużo dyskutuje się obecnie nad stosowaniem kary śmierci. Czy widzi Pan(i) potrzebę stosowania takiego wyroku przez sądownictwo w Polsce?” (z odpowiedziami „Tak” – „Nie”). W latach '90–'97 pytaliśmy: „Jaki jest Pana(i) stosunek do kary śmierci? Czy jest Pan(i) za zniesieniem czy też za utrzymaniem kary śmierci?” (z odpowiedziami od „Zdecydowanie za utrzymaniem” do „Zdecydowanie za zniesieniem”). W roku '98 zapytaliśmy: „Czy, Pana(i) zdaniem, byłoby słuszne czy też niesłuszne przywrócenie kary śmierci za zabójstwo?” (z odpowiedziami od „Zdecydowanie słuszne” do „Zdecydowanie niesłuszne”). W ostatnich sondażach pytanie brzmiało: „Jaki jest Pana(i) stosunek do kary śmierci? Czy w Polsce powinno się stosować karę śmierci za najcięższe przestępstwa czy też nie powinno?” (z odpowiedziami od „Zdecydowanie powinno” do „Zdecydowanie nie powinno”).

największych aglomeracji, respondentów znajdujących się w dobrej sytuacji materialnej, członków kadry kierowniczej oraz specjalistów, prywatnych przedsiębiorców, a także osób biernych zawodowo zajmujących się domem. Warto zaznaczyć, że jedyną grupą, w której przeciwnicy kary śmierci stanowią ponad połowę, są osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu. Najwyższy odsetek zwolenników kary śmierci jest wśród robotników wykwalifikowanych, rolników, bezrobotnych oraz badanych źle oceniających swoją sytuację materialną.

Poglądy polityczne i sympatie partyjne nie różnicują w sposób znaczący opinii na temat stosowania kary śmierci. Można jedynie zauważyć, że wśród potencjalnych wyborców trzech największych ugrupowań za karą śmierci częściej opowiadają się zwolennicy SLD niż sympatycy PO czy PiS, przy czym między dwoma ostatnimi elektoratami praktycznie nie ma w tej kwestii różnicy poglądów. Wyraźnie większą aprobatę kary śmierci notujemy wśród osób niemających reprezentacji na scenie politycznej (niezamierzających głosować).

Tabela 8

Potencjalne elektoraty	Stosunek do kary śmierci		
	zwolennicy	przeciwnicy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	54	42	4
SLD	63	32	5
PiS	58	40	2
Niezamierzający głosować	72	22	6

Stopień zainteresowania bieżącymi wydarzeniami i polityką nie wpływa znacząco na stosunek do kary śmierci. We wszystkich wyróżnionych w ten sposób grupach przeważają jej zwolennicy. Można jedynie zauważyć, że wśród ankietowanych, którzy deklarują duże zainteresowanie tą tematyką, częstsza jest dezaprobatą stosowania kary śmierci (42%), podczas gdy wśród nieinteresujących się nią wcale deklarowana jest ona nieco rzadziej (27%). Prawdopodobnie w znacznej mierze wynika to z poziomu wykształcenia.

Na aprobatę stosowania kary śmierci nie ma wpływu poczucie zagrożenia przestępczością. Postawa osób, które obawiają się, że padną ofiarą przestępstwa, oraz tych, które nie mają takich obaw, jest w tym zakresie niemal taka sama. Pewien wpływ na stosunek do kary śmierci ma natomiast poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Respondenci, którzy nie czują się bezpiecznie, częściej niż określający swoją okolicę jako spokojną są zwolennikami stosowania kary śmierci (75% wobec 59%).

Wyniki tegorocznego sondażu wpisują się w pozytywną tendencję do wzrostu poczucia bezpieczeństwa, którą można zaobserwować zarówno w badaniach społecznych, jak i w statystykach policji. Ogromna większość Polaków czuje się bezpiecznie w swojej okolicy i dobrze ocenia stan bezpieczeństwa w skali kraju. Ponadto opinia, że w Polsce żyje się bezpiecznie, jest teraz najczęstsza od transformacji ustrojowej. W tym roku odnotowujemy również najniższy – nie tylko w stosunku do lat dziewięćdziesiątych, ale także minionej dekady – odsetek osób mających poczucie zagrożenia przestępczością.

Opracował
Michał FELIKSIAK